

Марченко Валерія Олегівна

*аспірант кафедри глобальної економіки
Національний університет біоресурсів і
природокористування України,
м. Київ, Україна*

ТЕОРЕТИЧНИЙ ДИСКУРС ТА ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРЕТИЧНОЇ ДУМКИ У КОНТЕКСТІ ДІЇ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ АГРАРНОГО РИНКУ

Державне регулювання аграрного ринку як способу забезпечення населення продуктами харчування та атрибутами добробуту бере початок з античних часів XVI ст. до н.е., фараон Аменхотеп I здобув славу мудреця забезпечивши запаси продовольства після зміни врожайних років неврожайними. З середини V ст. до н.е. засобами державного втручання забезпечувався імпорт зерна до Афін для забезпечення населення хлібом. У Римській імперії з метою поповнення скарбниці була проголошена монополія на вивіз оливкової олії, а місцеву знать держава зобов'язувала інвестувати частину свого майна у сільське господарство. Державне регулювання торгівлі сільськогосподарською продукцією у Київській Русі проводилося через механізм запровадження мита, податків, розподілу землеволодінь у відповідності до виробничого призначення.

Залежність збільшення чисельності населення від пропозицій продовольства дослідив Т. Мальтус у 1798 році у праці «Дослідження про закон народонаселення». Існування бідності на планеті він пояснив зростанням виробництва у арифметичній прогресії, а кількості населення – в геометричній. Учений розглядав державну підтримку населення за допомогою субсидій та благочинних акцій в «...обов'язку кожної людини дбати про саму себе і нести тягар відповідальності за власну недалекоглядність». Теорія народонаселення парадоксально заперечувала здатність людського суспільства до вдосконалення за допомогою державного регулювання суспільних процесів та сприяла обґрунтуванню теорії заробітної плати на основі прожиткового мінімуму. Під впливом даної теорії Д. Рікардо довів взаємозв'язок економічного прогресу з розвитком сільського господарства, а класична економічна наука визначала критерії оцінки економічної політики держави, пояснюючи бідність, як співвідношення темпів росту населення і зростанням виробництва благ. Дискусії теорії мальтузіанства, зокрема залежності рівня життя населення

ня з формами їх суспільного устрою мають місце і у сучасному світі, що викликає актуальність дослідження державного регулювання [1, С. 12–21; 2, С. 20–26; 3, С. 23–33; 5]. Так, поки існуватиме глобальний парадокс між перевиробництвом продовольства у розвинутих країнах і масовим голодом у країнах третього світу на міжнародних форумах учені будуть піднімати питання стабілізації сільськогосподарського виробництва на загальнопланетарному рівні яке можливе виключно за прямого впливу державного та наддержавного регулювання аграрних ринків (рис. 1). Дослідження показали, що цивілізаційні виклики задоволення первісних людських потреб спонукало формування у XIX ст. класичної теорії регулювання або саморегулювання, яка заперечує втручання держави в економіку. Економістом Дж. Стюарт Мілом було сформовано доктрину «природної свободи», яка проголосила вільну конкуренцію приватних підприємств як механізм, що враховує інтереси усіх прошарків населення та здатний оптимально встановлювати економічну рівновагу між попитом і пропозицією рівномірно розподіляючи ресурси [4, С. 118–123; 6, С. 12–21; 7, С. 249–253].

Рис. 1. Еволюція проблематики державного регулювання
Джерело: авторська розробка.

Класична теорія саморегулювання займає вагомe місце в еволюції теорії державного регулювання економіки, формуванні наукових поглядів щодо місця і ролі держави в національній економіці при капіталістичному устрої. Проте розвиток капіталізму, супроводжувався розширенням населення за рівнем життя, бідністю селянства та робітничого класу, зростанням безробіття. Такі суспільні проблеми спонукали теоретиків до глибокого системного аналізу капіталістичного способу виробництва та формування концепції реорганізації суспільства [8, С. 6–11]. К. Маркс, Ф. Енгельс, Р. Оуен, С. Сісмонді та інші теоретики недоліки капіталістичного світу вбачали у приватній власності на капітал та недосконалості товарно–грошових відносин, що стало предтечею розвитку теорії державного регулювання економіки.

Проведені дослідження дають можливість зробити висновки, і підкреслити важливість злагодженої дії механізму регулювання аграрного ринку. Це спонукає вчених оцінити вплив на процеси розвитку аграрного виробництва з метою адаптації господарюючих суб'єктів до змін макроекономічних показників країни, ліквідації дестабілізуючої дії кон'юнктурних, сезонних та цінових коливань на аграрну продукцію на ринку. Вказане дало можливість акумулювати надбання досвіду регулювання аграрного ринку у кризові періоди розвитку в поєднанні із сучасними глобалізаційними викликами.

Література

1. Кваша С. М. Методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці / Кваша С. М. // Економіка АПК. – 2013. – № 8 – С. 12–21.
2. Вдовенко Н. М. Сучасна парадигма регулювання розвитку галузей аграрного сектору в умовах глобального дефіциту продовольства / Н. М. Вдовенко, Ю. А. Хижняк // Science Rise. – 2015. – № 2/3 (7). – С. 20–26.
3. Korobova N. Methods of state regulation of agricultural sector in terms of the orientation of the economy to safety and quality standards / N. Korobova, N. Vdovenko // Wspolraca Europejska. – 2015. – № 3 (3). – Vol. 3. – С. 23–33.
4. Діброва А. Д. Механізм державного регулювання сільського господарства: зарубіжний досвід для України / А. Д. Діброва // Аграрна освіта та наука. – 2007. – Т. 8. – № 3–4. – С. 118–123.
5. Могильний О. М. Регулювання аграрної сфери / О. М. Могильний. – Ужгород: ІВА, 2005. – 400 с.
6. Кваша С. М. Методологічний базис прийняття суспільних рішень в аграрній політиці / Кваша С. М. // Економіка АПК. – 2013. – № 8 – С. 12–21.
7. Вдовенко Н. М. Роль держави в економічному і соціальному розвитку суспільства // Інноваційна економіка: зб. наук. праць. – Тернопіль: Тернопільський інститут АПВ, 2011. – Вип. 3 (22). – С. 249–253.
8. Діброва А. Д. Механізм бюджетної підтримки сільського господарства України // Агросвіт. – 2007. – № 15. – С. 6–11.